

ARRESE BEITIA OLERKARIA

Gaur, 1.998'ko Euskal Asteko lenengo egun onetan, Felipe Arrese Beitia olerkariaren nostasun eta zelakotasuna aztertuko dot.

Olerkari bikain au 1.841 urtean Otxandiano'n jaio zan Loraila'ren 25'garrenean, au da, Bizkaia bere Batzarrak Gernika'ko areitzpean oraindiño ospatzen ebazan garaian.

Arrese'ren gurasoak Andres eta Tomasa izan ziran, eta izandako lau seme alabetatik bat bakarrik adiñekoa billakatu zan.

Otxandiano'ko Artekale 26'gñean jaio zan.

16 urtekoa zala, eta bere marrazkilaritzarako eta zurlanetarako zaletasuna ikusirik, irudigille-lanbidea ikasi egian Gazteizera bialdu eben. eta irudigille baten lantegian ziarduan iru erreal egunean irabazten ebazala, irauteko naikoa zana.

Marcos Ordozgoiti'ren gau-marrazki ikastolara joaten zan. Aurrerapen andiak egiñik, lenengo saria lortu eban, eta augaitik ikaskide batzuk bekaitzez arrika egin eutsoen eta zauritua izan zan.

Onezkero, Felipe Arrese'k bere ikasketak amaitutzat emotea erabagirik, 18 urtekoa zala, here aitaren lantegian jardutea aukeratu eban.

Emen, Santuen irudiak, aldarak, eta gurutzak lantzen zituan.

1.871 urtean, 30 urtekoa zala Angela Bengoa'rekin ezkondu zan. Sei seme-alaba izan ebezan, baiña bi soillik adiñeko gertatu ziran: Purificacion eta Lucio.

Otxandiano'ko bere lantegian len esandako lanak egiñez gaiñera, erriko mutiko argiai bere lanbidea erakusten eutsen.

Arrese'ren etxea kristiñau sendi bateko eredu zana, bear eben guztiai sorosten eutsela.

Senar-emazteak oso Jaungoikozaleak ziran. Felipe'k egunoro meza cntzuten eban.

24 urteko zala, here lenengo olerkia argitaratu eban.

1.874 urtean, Tolosa'n argitaratu eban elizti edo gramatika bat, Astigarraga'ren gipuzkerazko iztegia, bizkaieraz ipinia.

1.879 urtean Abbadie Jaunaren eta Iruña'ko "Asociación Euskara" eritxon bazkunak atondutako olerki-leiaketan Elizondon ospatu zana, "Ama Euskeriari azken Agurrak" Arrese'ren olerkiak lenengo saria irabazi eban. Olerkari onek jaritsitako sariak, ogei bat izan ziran, bere elerti-bizitzari.

1.894 urtean Angela, bere emaztea il jakon, eta lau ta zortzi urteko seme-alabak zaintzeko, Gabriela Iturrieta'rekin bigarrenez ezkondu zan.

1.901 urtean olerki-txorta bat Ramon de la Sota'ren laguntzapean argitaratzen dau. Urte onetan bertan, euskal idazkereari buruz jarduteko, Endaia'ko batzarrean tartekoa da, eta beste batzuen artean. Arturo Kanpion. Juan Iturralde y Suit, Estanislao Aranzadi, Sabino de Arana, eta Azkue, izan ziran tarteko.

Felipe Arrese Beitia'ren olerkiak irakurtean, gauza bi nabariak agertzen dira: Jaungoiko'ganako eta euskerearekiko maitasun bizi ta sakona.

Bere olerkaritza ugarian maitasun bi oneik nonai agertzen dira bein eta barriro.

Negar egiten dau Karlatar gudeen osteko gure askatasunen galpenak Euzkadi'n ekarri eutsan kaltea, eta negar egiten dau bein eta barriro, Gernika'ko areitzpean garai baten ospatzen ziran gure batzarrak, orain galduta erdeltasunaren aide.

Negar egiten dau gaztelerapean euskerearen atzerakada, eta azken baten, bere karlatartasuna abertzaletasuna biurtuta, goratzen dau Arana Goiri tar Sabiñ'ek aberrira ekarri eban itxarkunde biziagaitik, eta bere lengo negarrak orain atsegin bizia biurtuta, aberria abesten dau itxaropena barriztuaz.

1.903 urtean geisotasun batek jotzen dau, eta lan-eziñak egoera larria ekarri eutsan. Diruarekiko beti ardurabakoa izan zanez, lagun-talde batek illean sari bat emotea erabagi eban, bere gatxa arindu ekion. Iru Urtebete geiago iraun eban, 1906 urtean Urtarrilla'ren 19'gñean il arte, 64 urteko zala gure elertiaren gizaundi au, olerkaritza ugari eta santugintza bikaiña atzean utzirik. Eta gaur, Euskal Astea'ri asiera emonez, gomuta bat merezi dauala uste izanik, aren irudi erraldoiaren alde lan au egitea bururatu yat.

Eta asti gitxi dodan lez bere olerkien ugartasun eta bikaintasuna ordu bete baten adierazoteko, bestetan egin dodan lez, nire ustez eredugarrienak diran gitxi batzuen zatiak zuen ezaguerara ipiñiko dautsuedaz.

Aita Santi Onaindia'k, Arrese'ren olerkaritza bederatziz zatitan banatzen dau, eta neuk be, sailkapen onei jarraituko dautsat: Kantu errikoak - Lirika kantuak - Gora kantuak Amalaukoak - Eliz kantak - Alegiak - Ipuñiak - Irakurgaiak Erderatik euskeratuak.

Asi gaitezen ba, Kantu Errikoiak sailletik.

1.- Kantu errikoiak

BIZI DA AMA EUSKERA

Iru gaubela amari egifiaz
Nenguan arbolapian,
Neure begiak liortu ezinda
Bere buruko zapian;
Jaunak ez bleust gorde biz+
Ainbeste miñen erdian,
Bakezko lotan arimau ta
Gorputza neukan obiaX.

EUSKAL ASTEA

Eguzki ederrak ikuste ez arren
Negargan-i au larrian
Odei illun bat ipiñi eban
Arpegiaren aurrian;
Baltzez jantzirik agertu oi zan
Damuz goizian goizian
Gorde illargia, lotsaz izarrak
Gabaz azaltzen ez ziran.
*

Baiña nasaitu, atsedean zaite,
Seme maitea, ez da il ama;
Ume gaiztuen atsekabiak
Geisotu dabe orrela;
Orain guztiek negar dabe egin
Ezagaturik okerra,
Il dalakuan beti betiko,
Ama euskera laztana.

Negar dabe egin Bizkaiak eta
Araba ta Gipuzkoak
Negar dabe egin Naparrak eta
Euskaldun Erantziakuak;
Orain arteko uts egitiak
Daukazuez parkatuak,
Baldin bazare aurrera izaten
Anaiok alkar artuak
**

Neure anaiak, bat izan beti
Euskeldun siñiskeretan;
Bat izan geure uste, eretxi,
Gogo eta asmuetan;
Fede bizi bat baldin badogu
Biotz eta arimetan,
Bakez oraindik biziko gara
Mendi, atx eta ibarretan.

Ona emen beste olerki bat.

NEGUKO GAU IZUGARRI BAT

Negu egun laburrian bein
Gal dunk mendi artian,
Nai ez nebala aurkitu nintzan
Itxasuaren aurrian;
Ezkutau jatan eguzkia ta
Nun nengoan ez nekian,
Gaba egiten geratu nintzan
Bertan atx zulo batian .

Illunen andiz gau erdirantza
Ez nekusa^A lur sorua,
Begiak tora jaso nituzan
Eta ain gitxi zerua;
Larritu nintzan nire Errian
Jarri ete zan Linbua,
Edo gelditu neu ete nintzan
Begietaatik itsua.
**

Nun gorde ziñan egun ederra...?
N un ezkutau Eguzkia...?
Nun desagertu zaree, izarrak...?
Nun ostendu Illargia...?
Eta azkenez, nun estaldu zu,
Ni jaio nintzan Erria...?
Zuri begira zorutzen zana
Lenago mundu guztia...?

O! neure Erri aukeratua
Millaka errien artean,
Doe askogaz jantzia zara
Ariman ta gorputzian;
Adimentuan zur ta argia,
Bizi ta zailla Janian,
Alperkeriak ez dau lekurik
Ez beintzat zure lurrian
*y,

Ona emen beste bat

GURE BANDERA

(1888 urtean Gernikan saritua)

Anboto dakust triste, bai, triste,
Negarrez Oiz mendia
Euskaldun goiak danak diñoste
Ilten da zarra guztia;
Il zan il Leio, il zan L ekobide
Il zan, il zan Jaun Zuria,
Il ziran gure gizon andiak,
Ia il Euskal-erria;
Alan ezpada esan daiala
Arbola orrek egia.

Aretx maitea, esan egizu
Euskeraz berba egiñik,
Iñoz aurkitu ete dan lur au
Taiu onetan geisorik.
Autortu zaite zeu bere egon
Bazara orren sikurik,
Bazara egon iñoiz orrelan
Ezkurrik emon eziñik,
Urte askogaz ukatu eta
Bazengoz legez zarturik...?

O euskaldunen Lauburu zarra...!
Gatoz zu adoretara;
Gatoz o aretx illezgarria...!
Zure kerizpe onetara,
Arerioak jakin dagie
Gatozan ona zertara,
Gatozalako euskaldun utsak
Emen txe batzera bada,
Ots egiteko bizi dedilla
Gure arbola laztan a.

Eta ona emen beste bat

GURE ARETXAREN KERIZPEA.

Egiñagaitik Mundu
Guztia aratu,
Au lako kerizperik
Baiña, non billatu...?
Nik beintzat nai ta nai ez
Bear dot autortu
Kanaan euskaldunean
Gaur nazala sartu
Eta biotz au zelan
Ain jatan zatitu,
Ez dakit bizitzeaz
Zelan dan gelditu

Bere azpian barriz
Zeinbat gizalditan
Batu ziran asabak
Euren legegintzan;
Eta nik gaurkoagaz
Egon naz birritan
Deitzera euren seme
Nai dogula izan,
Eta aurrera bere
Urtero bai bertan
Gura neuke anaiok
Alkartu gaitez.

2.- Lirika-kantuak

Orain ekiogun Lirika-saillari

UDA BARRIARI

Kantatu gura neuke gauza bat,
Kantatu, noa egitera,
kan tatu, baiño nok al leikean
kantatu, gauza ain ederra...?
Kantatu egidazu, biotza,
kantatu, zuk bere, mingailia
kantari aurrean dozulako
kantetan gaur sortitza dana.

Kantetan , basoetan artzaiña,
kantetan, gaur jorik txistua,
kantetan, ez dedilla biurto
barriro, ain negu gaiztua.
Kantetan dabe zar ta gaztiak,
kantetan gaur dago pobria
kantetan, erdu ordu onean,
zatoz, bai, o uda barria...!

Ona emen beste bat.

BAKEA

Lurrean ezer beste gauzarik
Bakeak ez dau bardingarririk;
Naiz izan urre gorria,
Baldin bagagoz gerran nasturik
Etxaku ain pozkarria.

Gerra denporan bildurra danak
Dauke gitxi zein asko daukanak;
Danik pobreena barriz,
Bake denporan bear ta lana
Dauka kontentuz beterik
* *

Errege bere dabil artega,
Galdu bajako bake ederra,
Gau eta egun asmuana,
Nun dik ekarri lengo senera
Zoriona erreñuan.

Baiña Erria bake-bakean
Gerra bagarik dagonean,
Pobre txabolan bere
Bizi da atsegin bete betean,
Izan ez arren Errege.

Eta ona emen beste bat.

AMA BATEN SENTIMENTUA

(Ardiak egin pekatu
Baiña bildotsak pagatu)

Laster mutiltzen da larrosa bat
Zotz bat bereala ausi,
Kristal bat brintzau golpeaz errez,
Argi bat putzaz itzali:
Modu berean baten ain laster
Biotza jatan erdi bi.
Uste bagako barri samin bat
Jatalako eldu neuroni.

Egazti batek maitetuten dau
Txit asko bere abia,
Laiñoak legez baita lurrinak
Laztandu oi dabe goia:
Itxas orratzak ipar aldea,
Arriak bere erategia,
Alantxe maite nik bere neban
Seme bat maitegarria.

Zorioneko edo txarreko,
Gerra bat emen sortu zan,
Zenbat ama on seme bagarik
Gaizki ipiñi ginduzan...!
Garaitza zala kanpaiak joaz

Jolasa ugari bazan,
Baiña ez dakit biamonean
Zelan miñez il ez nintzan.
* * *

Seme bat euki, bera soldadu
Eroan eusten gerrara;

Orduan etzan beste nausirik
Agintari zan indarra;
Eta gaur barriz zartzarorako
Dot semearen bearra;
Baiña niri a kendu eustanak
Ez daust gozotzen negarra.

Euskal-errian esaera au
Antxiñakoa daukagu,
Ardiak egin pekatu eta
Bildotsak bear pagatu.
Esakune au asmau ebanak
Ez eban ezer erratu:
Ama gaxo au egia orren
Ona emen bat testigu.

Ona emen beste olerki bat.

ERRETXIROLARI

Kantau egizu, erretxiñola
Bakartadea.
Erramu gallur berde berdean
Zarealako txori guztien
Zu erregea,
Ondo kantetan paregabea;
Kantau egizu zoragarritz
Txorrotxioa,
Eztia baiño gozoagoa,
Berarizkoa,
Naigabez eta atsekabetan
Aurkitzen dana
Poztuten dalako zuregaz bada.
* * *

Erretxiñola biotzekua,
Jasoizu gora zure kantua
Eta alabau egizu beti
Zuk Jaungokua.
Eta lotsatu gizon sastua
Dirudiana eskuz ta agoz
Demoniva.

Olerkariaren alabatxua Maria Pilartxo# ii da esanez:
"Zerura joan naiago, olatu baiño". Ona emen Arrest, Bei-
tiaren biotzaren miña olerki onetan,

EUSKAL ASTEA

AGUR UME

Ez al nozue gogortzat, arren iñok eukiko;
Ez nagizue , atx arrizkotzat iñok bota:
Ez nagiala zentzun bagakaz iñok bardindu,
Nire biotz au erdibiturik gaur dago-ta.

Ez daustazue ausaz maXkorik gaur ikusiko,
Begiok malkoz dodazalako gorriturik,
Ain luzaroan nire biofzak eukan patifia,
Dalako oso ia gelditu agorturik.

Nok esan dagike, baiña, beraren kordel meietan
Amaitu dala soñututeko indar dana,
Iturritxo bat mututu oi dan erara bardin
Agorrillean sikatutean urik baga...?

Zure gorputza badago bere lurperatuta,
Egunen baten aterako ain ederrik,
Azuzena ta lirio zuri-zuriak baiño
Zuriago ta iñon orbantxo bat bagerik.

Agur umetxu, ikusi arte ortxe zeruan:
Agur, agur bai, gelditzen gara gu lurrean;
Agur, biotzak zeren eroan zeuk deuskuzuan,
Agur, ume, guk pozik ez dogu emen bean.

Eta ona emen, olerkariaren atsekabea, Anjela, bere emaztea
il yakonean.

ANJELA

Ez dot tintarik edo ur baltzik bapere bear,
Begiatatik odola darit gaur naikoa;
Utsik bear dot paper illun ta baita luma bat
Labañearen aldean ondo zorrortua.

Gutziz bizi gaur eskribidu dagistan berak
Garbiro nire barruan dana iragoten
Nire damu au zelakoa dan mundu guztian,
Malko gorriaz ipiñi eta leidu daitegXR

Sabel au daukat laba legez gori-goritan
Garrak kanpora urten nai eta ezin urten;
Ok egiten daust eztarrian ta larriak legez
Suzko boladak asi bearko dot botaten.

Urten zaiteze nire agotik, suzko errekan
Urten zaiteze estuen estuz enadin il;
Urten zaiteze, kolkoan zuek zaituedala,
Ito gura, ta ito eziñik, ai gaur nabil...'

Urten zaiteze zuen beroak zergaitik naukan,
Topin bat legez gar-gar-gar oso irakiten;
Alan basoan zelan etxean, ain gitxi oian,
Atseden piskat gozetan bere ez deust ixten

Gorde naizu zeuk, Jauna, betseiña oi dan erara
Ezkutau naizu zuk, zeure beso zabalagaz;
Jarri n aizu zuk, zeuk gura dozun orduren baten,
Goiko Errian gozau zaidazan Anjelagaz.

Antxe bai pozik emongo neukez ordu osoak
Gogoratuten nik Anjelaren birtuteak;
An bai, egunak emongo neukez irakurriaz,
An bai, egunak emongo neukez irakurriaz,
Itxi eustazan gomutagarri ain luzeak...!

An bai, beraren espirituak ninduke poztu
Egingo gabaz lotan nagola amesetan;
Agertuagaz edurra baiño zuriagorik.
Kontauko leuskit zelan bizi dan zeruetan...!

3.- Gora-Kantuak

Eta orain, Gora-kantuai datorkie txandea

MANTEROLAREN ERIOTZEA

Jatsi zakidaz euskaldun musa, gozo ezitia,
Edo jaso neu orain Parnaso alderontz
Soflutu daidan Aopolo'k emon eustan lirira,
Negar egiñaz euskaldun baten eriotza.

Negar artean kantau dagidan bere bizia,
Kantau dagidan jaditxi eban garaipena,
Kantau dagidan, orain gozetan daben gloria,
Kantau dagidan bere betiko oroipena.

Kantau dagidan, umantak bizi arren goietan,
Kantau dagidan, baita dirala beian bizi,
Kantau dagidan, naiz lurretan ta, naiz zeruetan,
Toki bietan oi deuskuela egin argi.

Kantau dagidan, baten argia eldu jatala,
Baten errañu, saeta zorrotz bat lakua;
Osterantzean, zelan aurkitu nindeke bada,
Berez gogora datorkidala itz neurtua...?

*

O Manterola...! deiez dagotzu ama euskera.
eskatzen deutsu zeru altura anparua,
Bialdu arren egiozu gaur ortik lurrera,
Osagarri bat egoki eta adjutua

Bialdu-yozu ortik indar ta sendotasuna,
Onek lurrean munduak aña iraun daian,
Gorde daiogun guk bere zure semetasuna
Maitatu daigun zure antzera beti leial.

Ona emen beste bat.

KARIDADEKO AIZPA BATI

Turuta otsak gerra soñuaz
Biotzak ditu goibeltzen
Mendi gaiñeko sutunpaz berriz
Dardaraz lurra ipintzen;
Turmoi antzeko dunbots artetik
Bonba danean irtetzen,
Jende andia arkitutzen dan
Erdian bada erortzen;
Lertzen danean here pusketak
Nola dirade banatzen,
O! zeinbat gizon duen zauritzen,
Zenbat illotzik lagatzen...!

Otso ta legoi biurturikan
Jazarten dabiltz anaiak,
Diruditela elkarrentzako
Txakur, katu. ta etsaiak.
Dierri baten jaiogaitik.
An sortutako ezbaiak
Amorratutzen nola ditden
Ipiñi beren erraiak,
Alde bitara jarririk baten
Len lagun ziran galaiak,
Orain dabiltzaz odolez loitzen
Mendiak. nola zelaiak

O! emakume, aingeru baten
Pare zerana munduan...!
Iñork badauka lekurik nere
Biotzean zein goguan,
Zuk dezu-ta, zeren zorutzen
Nazun alako moduan,
Aro eder bat jantzi nai nizun
Ejorik nere kantuan;
Baiña, laburra neu naizen
Etorki ta adimentuan,
Argiagoren batek bearko
dizu ipiñi buruan.

4.- Amalaukoak

Orain amaluakoai eutsiko dautsegu.

TRUEBA'REN ERIOTZEAN

Muturik daukaguz gaur koplariak
Ez ditut entzuten euren bertsuak,
Ixillik artzainean alboka zoliak,
Danbolin, txistu ta txilibituak.

Nun dabez irrintzak bideko koplariak...?
Nun diran gazteen bal. ujujuak...?
Bide, baso, solo, kale ta etxaldiak
Orain badakustaz oso mutuak...?

Errotak ez dabe otsik gaur egiten,
Ez dantzut oletan gabi soñurik.
Euskal izatea , ai! jat iruditzen,

Dagoala miñez naibageturik;
Bere kantaria jakolako ilten,
Ez dauka penia baño besterik...!

Eta orain beste olerki bat.

NEURE ADISKIDE BATI

Esker oneko izan-gureak deust eragiten
Gomutagarri txiki au zure izenean:
Zeñegaz dodan neure damua erakutsiten
Dala andia, il zareala jakitean.

Zure alabak gau eta egun negar egiten
ase ezinda dagoz umezurtz aurkitzean;
O! Nik baneki Iuma onegaz iragarriten,
Ze pena miña zu бага dauken biotzean...!

Eriotzeak zelan ez eutsun gura parkatu,
Etorri jatzun korañegaz oe aurrera;
Nok emoniko golpeaz ziran otzik geratu,

Ez biurtzeko berorik iñoiz gorputzera;
Baiña arimea zanean egin ortik azkatu,
Irrada baten igo zan zeru ederrera.

5.- Eleiz-Kantak

Eta jarraian eleiz kantai lekua emongo dautsegu

JESUS'I JAIOTEAN

Kanarioaren boz gozoa baiño
Baneuka leunago nik berba-otsa
Edegiko neukez ezpanok bertatik,
Agertzeko, Jauna, zuri gaur poza.

Fedeagaz ziur sortaldean dakust
Egun barri baten goigorritxo,
Gabagaz igesi badoa illuna,
Eguzki orren da bildur lañoa.
* * *

Itxasoak perlak, iturriak urak,
Egunak argia, usaña lorak,
Txoriak txioa, ban-ea arpegiak,
Ta aizeak Jesus'i emon laztanak

EUSKAL ASTEA

Ona emen beste bat.

BERRIOTXOA MARTIRIARI

Mutiltxo ziñanetik zenduan agiri
Zeruak nai eutzula guztiz asko zuri;
Zeurea zifialako otzan eta garbi,
Balentin, il ziñean azkenez martiri.

Asieratik ziñan eskolan argia,
ikastera emona, aituten zolia;
Ikasiai gomutan eusten azkarria
Ontasunean barriz danen nagusia.

Osasuntsu zentozan baita gorputzean
Osasuntsu arima guztiz ederrean;
Erregu egiteko Jesusen aurrean,
Illunez goiz gazterik jagi oi ziñean.

Azkenez zeuri bere ebagi burua
Eutzuen idunetik, Obispo Santua;
Zeruan gozetako mitra obagua,
eta martire palma eder betikua.

O! Apostolu andi ta Konfesorea,
Martiri santu barri, euskaldun ondrea,
Lagundu egiguzu asaben fedea
Il ez, ta biztu dedin gure arbolea.

Eta ona emen beste bat

BIZKAITARRAK IZIARKO ERROMERIAN KANTETAKO

Ondarroatik Iziarrera
Siñispen bizi bategaz
Amaganako amudioak
Ixioturik garuaz.
Itxas gizonak Debarantz duaz
Batel ederren ganetan,
Liorrekuak onaz aldraka
Ama laztana billetan
* * *

Agur geure biotzak
Zuri eskiñirik,
Bialdu gaizuz Ama
Gaur bedeinkaturik.

Lurrian gura dogu
Zure ume izan,
Zeruan gero beti
Ikusi zaiguzan.

6.- Alegiak

Orain alegien txandea dator.

PERU ERRENA ETA MUTIL GAIZTO BAT

Erren on bati mutil txar batek,
Lotsa baga
Egin ei eutsan alan burla:
Oinkada zelan bota bai ak
Kontetan deutsa besteak bat;
Urrengokoan diñotsa bi,
Eta bestean barriz iru;
Laugarreanean, barre karkaxaz,
Errena da gure Peru

Onek txit aserratua,
Jaurti eutsan makulua;
Nekez oin bakar gainean
Gelditurik batbatean,
Peru tristeak dirautso:
"Egin ez daista geiago
Burlarik niri;
Tunda bat iri
Emon nai izateak ni
Oin baten n ajaukak larri"

Eta ona emen beste bat.

ONTZIA

Esperantza barriz puztuta,
Zoakuz zoroa, pozez urera...?
Biurtu zakiguz, biurtu
Urten egin dozun lekura atzera.

Ez dozu gomutan lengoan.
Estutu zinduzan ekatx gaiztoa...?
Fortuna atzean barriro,
Zoakuz orrelan, ontzi gaixoa...?

Ondarrezko menditzarrakaz
Beterik dagotzu urezko landa;
Nai ta ez damutuko jatzu
Bazoaz jarraitzen aurrera bada.
* * *

Nok librau arrisku artatik...?
Nok poztu orduan ontzi triste...?
Laguntzen ez balitza jatsi
Zerutik kristauen gordetzaillea...?

Jatsi zan guztioean Ama,
Jatsi zan Dontzella Ama Maria
Nok daukan bere otsefletan
Kontu ta ardura andia.

Gordeizu modu berberean
O Ama euskaldun...! gure ontzia
Ekatzex aurkitzen dalako,
Barru eta kanpo dana josia.

Ez dakust iñon pozgarririk,
ezpada zuregan, Ama maitea;
Bakarrik zu zara ostarku,
Daikezuna jatsi zarren bakea.

7. Ipuiñak

Orain ekin dagiogun Ipuiñen saldoari

AURREKO FAROLAK

—Egiten dozulako
Limosna geiegi,
Peru, esan nai deutsut
Eretxi bat garbi.
Obeto etzenduke

Itxi azkenean
Zabaltzeko, mundutik
Zeu zoazenean...?

—Mari, nik ez dot gura
Argi illunean
Egin daiden atzetik
Noiala bidean;
Izan daitezana nai dot
Oraingo limosnak,
Mundutik noianean
Aurreko farolak.

Ona emen beste bat.

JUSTO MARTIREA

Justo il eta zuzen zerko atera
Igo eban bertatik oles egitera,
Eta leio txikira urtenik San Pedrok
Itaundu eutsan laster
Zer eskatuten dok?
—Zer eskatuten dodan? barrura sartzea;
Arren zabaldu begit mesedez atea.
—Au zabalduerako bear aut ikusi,
Zerurik ete duan beian irabazi;
Ezkondua izan az ala mutil zarra?
—Ezkondua ta euki dot andrea txarra.
—Zetarikoa izan dok bada andrea
—Alper, zital, da ordi parerik bagea.
—Urte askotan egin az beragaz bizi?
—Berrogei bat beñik-bein egin doguz nasi.
—Ola! berrogei urte andra ain txarragaz,
Ez dok gitxi eroan bitzitzan beragaz.
Ator ordu onean, ator gizajoa;
Edozein andra badok purgatoriva,
Bajakiat irea zala Inpernua,

Ta ondo irapazi duala zerua:
Duda barik Iaz Justo Martirea,
Aspaldian bajuat ire entzuerea;
Eutso koroï au eta palma bat andia,
Ara an goian daukak jarteko aulkia,
Berrogei urte egin arren beian gaizki
Zeruan bizi az orain ondo beti.
Koroïaz da palmeaz an ei dago Justo
Andreaz eroana milloë bat susto.

8.— Irakurgaiak

Orain irakurgaien eredu bi.

SEMEAREN BIURREREA

Banator, ama, banator, ama
Gerratik sano etxera,
Pozaren pozaz laztandu eta
Zuri esturak kentzera;
Gerra egin dot garaitu arte
Soldadu onak bezela,
Amar kurutzaz kapote zar au
Ikusidazu bestela.

Eskuplario onexek ama,
Bizirik nauka munduan,
Beronegaitik etxera nator
Ikusten nozun moduan;
Bala batek bein bete-bete
Bular au jote orduan,
Laprast ein eustan, zergaitik balen
Kontra Mariak al dauan.

Irudi onek ein euskulako
Mira pare bagia,
Beroni utsik zor dauzagu gaur
Dogun atsegin andia.
Orduan amak beso biakin
Baturik bere semia,
Ots egin eban: "Bizi dedilla
Aranzazu'ko Maria"

ARRATIAR SOLDADU BATEN KUBA'KO AMESA

Egun danetan oi dan legetxe
Illunkera zan eldu,
Ta eguzkia mendi ostean
Egin zan atzo estaldu;
Mantu loratsu urdin bat gabak
Eban zeruan zabaldu,
Gure tronpetak erretrete
Jo ta zirean ixildu.

Milla soldadu gitxieneitik
Gengozan zelai batean,
Oso nekauta asazkau nairik
Danok etzunda lurean;
Batzuk bildurrez areriorik

EUSKAL ASTEA

Ete ebillan aurrean,
Arri bat legez ni barriz lotan
Nengoan bedar artean.

Udagoia zan ta geunkazan
Galantak arto-soloak,
Eurai begira aita ta ama
Egozan kokolotuak;
Ni etortea gerratik euken
Loteriatzat gaixoak.
O' baiña laster amesa bota
Eragin eustan sustoak.

Esne-esnetan neragoiala
Alako ames dontsuan,
Dianaren sonu garratza
Sarturik biotz barruan,
Damuz gomutau eragin eustan
Kuba'n ni kelan nengoan,
Eta ez gure ardiak zaintzen
Al tu'go larra gozoan.

Eta azkenerako itxi dot neure eritxiz bitxi eder au, of erka-
ri bat goiko mailletara eroateko gai dana. Entzun egizue:

ARITZARI

Euskaldun jaio nintzan,
Ta euskaldun azi,
Euskaraz eustalako
Amak erakutsi:
Euskara laztan maite,
Zabiltz nigaz beti,
Euskara il ezkeru
Ez dot gura bizi.

Euskaldun neban ama,
Ta euskaldun aita,
Euskal dun neu bere naz,
Eurak legez baita;
Euskaldun il zirean,
Euskaldun bizita,
Euskaldun arbolea
Zutirik itxita.

Il zan aren Arbola
Guk dogu gaztea,
Izango al dau onek
Osasun luzea;
Biztu dakigun gure
Lege zar maitea,
Zeiñen alde nai neuken
Emon bizitzea
Eriotza gozoa
Litzake benetan,
Iltea arbolagaitik
Gure mendietan;
Asko il ziralako
Gizaldi zarretan
Asabak bizi ziran
Libre lur onetan.

Amaitzera noa, baiña orren aurretik, edestu gura dau-
tsuet, bere olerkari ta seme argiaganako Otxandiano erri-
aren jokabidea.

Arrese Beitia il zanean, Otxandiano erriak goratzarre
maitetzat, Udaletxearen aurrean d,agoan enparantzan, idaz-
ki au ipiñi eban: "Arrese Beitia tar Pilipa'ren Zeia". Primo
de Rivera aldian, España'ko Jaurlaritzak idazkun ori ken-
tzea agindu eban.

1.930 urteko Iraitla'ren 20ganean, laido ori ezabatzeko
Otxandiano erriak bere seme andiari goratzarre edo
goraldi bat egin eutsan, Meza Nagusi bat ospatuz; gero
Arrese'ren illobian il-otoi bat esan eben, eta gero, enparan-
tzan, lengo idazkuna ipiñi zan barriro, eta iai andi batatz
ospakizuna amaitu zan.

1.936 urteko gure gudan, Arrese Beitia'ren oroigarria,
fran kotarrek kendu eben, "Plaza de España" izetaz ordeztu-
tuz. Eta berrogei urte geroago, auteskudeak ospatu zira-
nean, Otxandiano'n sortutako Udal-batz abertzaleak, Arre-
se'ren senitartekoen eta adiskideen eskaerai jaramon egin
barik, here semearen oroitza zapalduz, lengo "Plaza de
España", "Plaza Nagausi/ Plaza Mayor" izendatu eban.

Orra or eusko udal baten jokabide lotsagarria. Arbasoen
an ditasuna goratzen ez dakienak guztien gitxiespena mere-
zi dau, eta neuk au guztien aurrean salatu gura dot.

Besterik ez, Jaun-Andreok.

ZUBIRI'TAR IÑAKI

ARRESE BEITIAREN OMENEZ

ZUGATZ TANTAIK EDERRAK DIRA
MENDIAREN BABESEAN
IZADI DANA INDARTUAGAZ
GIZONAREN OMENEAN:
BASO TA MENDI URI TA ZELAI
IZADIAREN GAINEAN
LORA EDERRAK DIRUDIELA
BIZJAREN MAGALEAN

ARGIZ TA GARREZ AGERTU ZIÑAN
EUSKALERRI EDERREAN
ZURE ABOTSEZ TA JAKITURIZ
GORAMEN AUNDI ARTEAN;
GORBEA ZEUNKAN ZEURI ENTZUTEN
MAITASIJN EDERRENEAN
ZURE ABOTSA MEZULARI LEZ
ZABALDU ZENDUN LURREAN

EUSKALERRIKO IZAR BAT ZARA
ZERU-URDIÑAREN AZPIAN
BERTSO EDERREZ ZABALDU ZENDUN
JAKITURIA LURRIAN;
EUSKO GOGOIA ESNATUAGAZ
ZURE ERRITARREN ARTIAN
GORA ARRESE BERTSOLARIA
EUSKALDUNEN IZENIAN

PAULIN